

รายงาน การเฝ้าระวังโรคประจำสัปดาห์

WEEKLY EPIDEMIOLOGICAL SURVEILLANCE REPORT

สาระสำคัญในฉบับ

Highlight

การศึกษาผู้ติดเชื้อเอดส์ในกลุ่มผู้ป่วยโรคทั่วไปที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลศูนย์ จังหวัดลำปาง

การศึกษานี้ต้องการทราบถึงสถานการณ์การติดเชื้อโรคเอดส์ ของบุคคลทั่วไปที่ป่วยด้วยโรคอื่นๆ และได้เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลศูนย์ จ.ลำปาง ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงตุลาคม 2533 โดยสัมภาษณ์ผู้ป่วยโรคทั่วไปที่เจาะเลือดตรวจพบว่ามีเชื้อเอดส์ จำนวน 100 ราย พบว่าสาเหตุของการเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล เนื่องจากได้รับอุบัติเหตุจราจรหรือจากการประกอบอาชีพสูงสุดถึงร้อยละ 45 รองลงมาเป็นกลุ่มผู้หญิงที่มาฝากครรภ์หรือมาคลอดลูกร้อยละ 9 อันดับ 3 มารักษาด้วยอาการต่อมน้ำเหลืองโต อาชีพที่เข้ารับการรักษาและตรวจพบว่ามีเชื้อเอดส์เป็นอาชีพรับจ้างทั่วไปสูงสุดถึงร้อยละ 35 รองลงมาอาชีพเกษตรกร (ทำนา/ทำไร่) ร้อยละ 22 อายุส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 20-29 ปี ร้อยละ 55 อัตราเพศชายต่อเพศหญิงเท่ากับ 3 : 1 ผู้ติดเชื้อโรคเอดส์เป็นโรคเรื้อรังร้อยละ 53 รองลงมาถูกร้อยละ 27 ในจำนวนนี้ร้อยละ 10 เป็นการติดเชื้อเอดส์ระหว่างสามีและภรรยา (5 คู่) ผู้ติดเชื้อเอดส์มีระดับการศึกษาต่ำกว่าการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 61 และมีรายได้ต่ำกว่าเดือนละ 3000 บาท ถึงร้อยละ 58 อำเภอที่ตรวจพบผู้ติดเชื้อเอดส์จากผู้ป่วยโรคอื่นๆ ที่มาเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลสูงสุด คือ อำเภอเมือง รองลงมาอำเภอเกาะคา ร้อยละ 42 และ 15 ตามลำดับ

การเฝ้าระวังโรค

การศึกษาผู้ติดเชื้อเอดส์ในกลุ่มผู้ป่วยโรคทั่วไปที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลศูนย์ จังหวัดลำปาง

บทนำ

การศึกษาการติดเชื้อโรคเอดส์ในผู้ป่วยโรคทั่วไปที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลศูนย์ลำปาง 2533 จะสามารถบ่งชี้ถึงสถานการณ์การติดเชื้อโรคเอดส์จากกลุ่มคนอาชีพต่างๆ ในสังคมหรืออย่างน้อยที่สุดในจังหวัดลำปาง ที่พบว่าหญิงโสเภณีติดเชื้อโรคเอดส์สูงสุด รองลงมาอาชีพรับจ้าง และทหารเกณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 47.96, 17.30 และ 8.02 ตามลำดับ⁵ (28 พ.ย.33) และจากการเจาะเลือดทุกกลุ่มเสี่ยงในเดือนพฤศจิกายน 2533 จำนวน 1,855 คน พบติดเชื้อเอดส์ 46 คน (2.48 %) แต่สำหรับกลุ่มคนที่มิยอมเจาะเลือดและอยู่ในสังคมอย่างปกตินั้น ไม่มีใครทราบได้ว่าเขาติดเชื้อเอดส์หรือไม่ นอกเสียจากว่าเขาต้องมีสาเหตุเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล เช่น ได้รับความผิดปกติ คลอดลูก หรือจำเป็นต้องผ่าตัด ฯลฯ ซึ่งทางโรงพยาบาลจะเจาะเลือดส่งตรวจหาเชื้อเอดส์ทุกราย สำหรับโรงพยาบาลศูนย์ ลำปาง เจาะเลือดผู้ป่วยมาโรงพยาบาลด้วยโรคทั่วไป ตั้งแต่เดือนเมษายน 2530-ตุลาคม 2533 จำนวน 1566 ราย พบติดเชื้อ 111 ราย คิดเป็นร้อยละ 7.09⁶ สถานการณ์การติดเชื้อเอดส์ของประชาชนทั่วไปในสังคมจากการศึกษานี้จะเป็นเสมือนกระจกเงาที่ช่วยให้สามารถมองภาพของการแพร่กระจายของโรคเอดส์ได้อย่างสอดคล้องใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบถึงสาเหตุที่ทำให้ผู้ป่วยโรคทั่วไปเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลและตรวจพบการติดเชื้อเอดส์
2. เพื่อทราบถึงแนวโน้มของการติดเชื้อเอดส์ ของผู้ป่วยที่เข้ารับรักษาในโรงพยาบาลศูนย์ ด้วยโรคทั่วไป
3. เพื่อทราบถึงการกระจายตามอายุ อาชีพ การศึกษาและสถานภาพสมรสของผู้ติดเชื้อเอดส์ ที่มารักษาด้วยโรคทั่วไปในโรงพยาบาลศูนย์ ลำปาง

วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย

1. รูปแบบการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาแบบ Descriptive Epidemiology ในกลุ่มผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลศูนย์ จ.ลำปาง ด้วยโรคต่างๆ ที่แพทย์ พยาบาล และบุคลากรทางการแพทย์จำเป็นต้องสัมผัสกับเลือดหรือน้ำคัดหลั่งจากผู้ป่วย เช่น การได้รับอุบัติเหตุ การผ่าตัดได้ตั้งผู้ที่มาฝากท้องหรือคลอดบุตร รวมทั้งผู้ที่มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV เช่น โสเภณี คู่สมรสหรือคู่นอนของผู้ติดเชื้อ HIV ซึ่งคนกลุ่มนี้จะได้รับการเจาะเลือดทุกรายที่แพทย์เห็นว่ามีความเสี่ยงต่อการแพร่เชื้อโรคเอดส์ต่อบุคลากรทางการแพทย์และผู้เกี่ยวข้องด้วย

ลักษณะผู้ป่วยด้วยโรคทั่วไปที่จะได้รับการเจาะเลือด

1. ผู้ป่วยนอก เมื่อผู้ป่วยทำบัตรหรือยื่นบัตรเก่าเพื่อค้นหา O.P.D. card แล้วจะถูกส่งไปยังห้องตรวจซึ่งแยกตามประเภทของการป่วย แพทย์จะเป็นผู้ตรวจและสั่งการให้เจาะเลือดเพื่อตรวจหา Antibody ต่อเชื้อเอดส์ในรายที่แพทย์เห็นว่ามีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์หรือผู้ป่วยที่มีเลือดออกจากรอยะส่วนหนึ่งส่วนใดของร่างกาย

2. ผู้ป่วยใน จะเจาะเลือดผู้ป่วยทุกรายที่ต้องผ่าตัดหรือได้รับบาดเจ็บมีบาดแผล รวมทั้งผู้ที่มีอาการหรือมีประวัติเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์ทุกราย

เมื่อผลการเจาะเลือดตรวจพบว่าผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาในโรงพยาบาลด้วยโรคทั่วไปติดเชื้อโรคเอดส์ (ที่ได้รับการตรวจยืนยันแล้ว) ผู้ติดเชื้อ HIV จะถูกส่งมาห้องให้คำปรึกษา ซึ่ง จะได้รับการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดโดยพยาบาลวิชาชีพที่ผ่านการอบรมทางด้าน ให้คำปรึกษาผู้ติดเชื้อโรคเอดส์มาแล้ว

2. ประชากรที่ศึกษา

ผู้ป่วยที่มารับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลศูนย์ จังหวัดลำปาง ด้วยโรคทั่วไป และตรวจพบว่าติดเชื้อโรคเอดส์จำนวน 100 ราย โดยทำการศึกษาตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์-ตุลาคม 2533

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและการประมวลผลใช้คอมพิวเตอร์ประมวลผล ดังนี้คือ

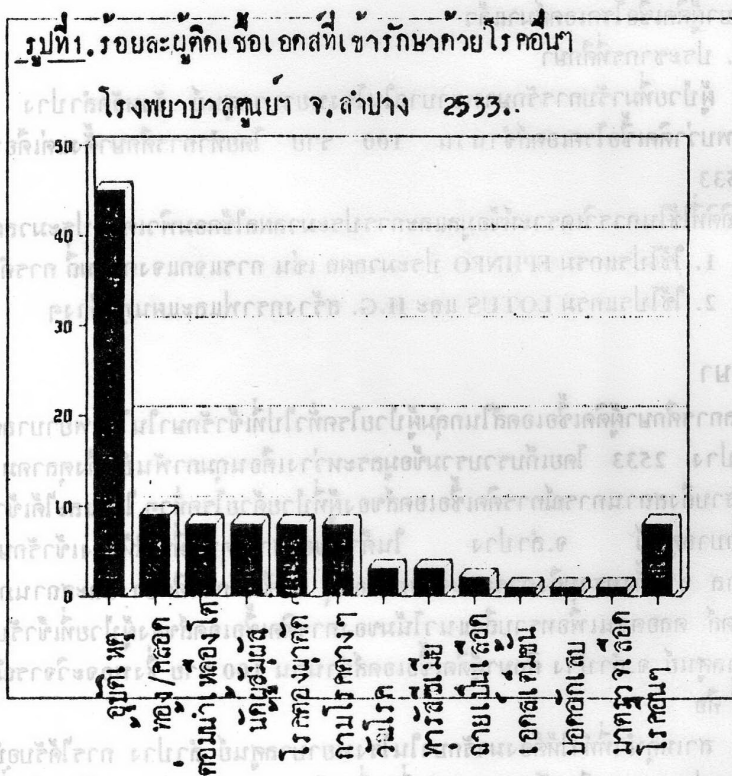
1. ใช้โปรแกรม EPHINFO ประมวลผล เช่น การแจกแจงความถี่ การคำนวณร้อยละ
2. ใช้โปรแกรม LOTUS และ H.G. สร้างกราฟและแผนภูมิต่างๆ

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาผู้ติดเชื้อเอดส์ในกลุ่มผู้ป่วยโรคทั่วไปที่เข้ารับรักษาในโรงพยาบาลศูนย์ จังหวัดลำปาง 2533 โดยเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึงตุลาคม 2533 เพื่อต้องการทราบถึงสถานการณ์การติดเชื้อเอดส์ของผู้ป่วยด้วยโรคทั่วไป และได้เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลศูนย์ จ.ลำปาง ในด้านของสาเหตุที่ทำให้ต้องเข้ารับรักษาพยาบาลในโรงพยาบาล รวมทั้งทราบถึงการกระจายตามอายุ อาชีพ การศึกษา และสถานภาพสมรสของผู้ติดเชื้อเอดส์ ตลอดจนเพื่อทราบถึงแนวโน้มของการติดเชื้อเอดส์ของผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลศูนย์ จ.ลำปาง ศึกษาผู้ติดเชื้อเอดส์จำนวน 100 ราย ซึ่งพอจะวิจารณ์ผลการวิจัยที่สำคัญดังนี้ คือ

1. สาเหตุที่ทำให้ต้องมารักษาในโรงพยาบาลศูนย์ ลำปาง การได้รับอุบัติเหตุจราจร หรือจากการประกอบอาชีพเป็นสาเหตุที่สูงที่สุดร้อยละ 45 รองลงมา เป็นหญิงที่มาฝากครรภ์ หรือคลอดบุตรร้อยละ 9 แสดงให้เห็นว่าคนในสังคมไม่ได้ให้ความสำคัญต่อสุขภาพตนเองมากเท่าที่ควรและมองข้ามความจำเป็นในการป้องกันโรคเอดส์ จึงติดเชื้อเอดส์โดยไม่รู้ตัวและถ้าไม่ได้รับอุบัติเหตุหรือจำเป็นต้องคลอดบุตรในโรงพยาบาลแล้ว กลุ่มคนเหล่านี้จะไม่มีโอกาสทราบว่าตนได้ติดเชื้อเอดส์เลย จนกว่าจะถึงวันที่มีอาการสัมพันธ์กับเอดส์หรือเป็นเอดส์เต็มขั้นแล้ว จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้พบว่าโรงพยาบาลด้วยอาการเริ่มต้นของอาการสัมพันธ์กับเอดส์ (AIDS-Related Complex) ถึงร้อยละ 8 ซึ่งถ้าสังคมต้องตกอยู่ในสถานการณ์เช่นนี้การแพร่กระจายโรคเอดส์จะ

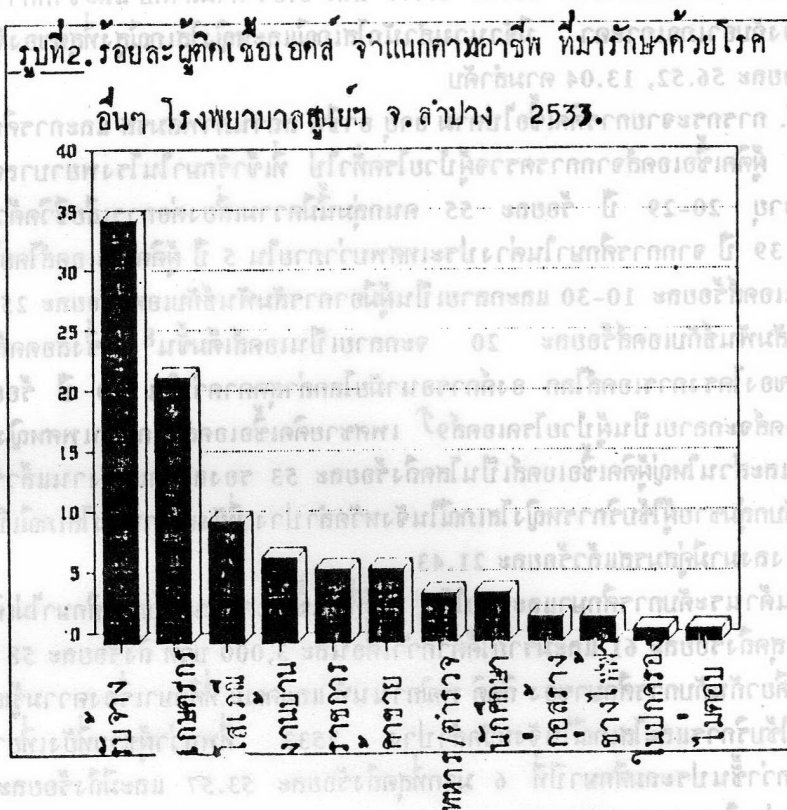
เป็นไปอย่างกว้างขวาง เพราะระยะที่กตัวโรคเอดส์นับตั้งแต่ได้รับเชื้อจนกระทั่งปรากฏอาการของโรคเอดส์ต้องใช้เวลาประมาณ 10 ปี เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการใช้ยางอนามัยขณะที่ทราบผลการคิดเชื้อเอดส์ คนกลุ่มนี้ใช้ยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์เพียงร้อยละ 36 อีก 64 % อยู่ระหว่างการแพร่กระจายเชื้อโรคเอดส์อีกหลายปีกว่าจะรู้ว่าตนคิดเชื้อเอดส์แล้ว ซึ่งพิสูจน์ได้จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าคู่สมรส 5 คู่ที่ติดเชื้อโรคเอดส์ทั้งสองคน มีบุตรป่วยและเสียชีวิตด้วยอาการของเอดส์เพิ่มขึ้นขณะอายุขานเพศ 1 ราย ในประเทศอาฟริกาประมาณกันว่าในปี พ.ศ. 2543 จะมีเด็กกำพร้าเพิ่มอีก 10 ล้านคน เนื่องจากพ่อ แม่ เสียชีวิตจากโรคเอดส์ในประเทศไทยจะมีเด็กเสียชีวิตอีกกี่หมื่นคนที่ต้องตายจากการติดเชื้อเอดส์ของพ่อ แม่ โดยไม่รู้ตัวในปี 2543

(อ่านต่อหน้า 81)

การศึกษาผู้ติดเชื้อเอดส์ในกลุ่มผู้ป่วยโรคทั่วไปที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลศูนย์

จังหวัดลำปาง
(ต่อจากหน้า 76)

2. แนวโน้มการติดเชื้อเอดส์ในจังหวัดลำปาง

แนวโน้มของการติดเชื้อเอดส์ของผู้ที่เข้ารับการรักษาโรคทั่วไป ในโรงพยาบาลศูนย์ จ.ลำปาง ด้วยสาเหตุต่างๆ มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างชัดเจน จากเพียง 1 ราย ในเดือนกุมภาพันธ์ เพิ่มขึ้นเป็น 4 และ 7 ราย ในเดือนมีนาคม เมษายน ตลอดจนในเดือนพฤษภาคม หลังจากนั้นผู้ติดเชื้อเพิ่มมากขึ้นทุกเดือน และพบผู้ติดเชื้อเอดส์สูงสุดในเดือนตุลาคม 2533 จำนวน 24 ราย แสดงให้เห็นว่าการแพร่กระจายของโรคเอดส์เป็นไปอย่างกว้างขวางและอย่างต่อเนื่อง กระจายไปตามกลุ่มคนอาชีพต่างๆ ที่เห็นได้ชัดเจนคือ อาชีพรับจ้างทั่วไปติดเชื้อเอดส์มากที่สุดร้อยละ 35 และรองลงมาอาชีพเกษตรกรร้อยละ 22 ซึ่งตรงกับการศึกษาของ กิตติ พุฒิกานนท์ และคณะ เรื่องความรู้และพฤติกรรมของชายผู้ใช้บริการและหญิงโสเภณีในการป้องกันโรคเอดส์จังหวัดลำปาง ที่พบว่าชายผู้ใช้บริการเที่ยวหญิงโสเภณีมากที่สุดร้อยละ 50.71 อาชีพรับจ้างหรือกรรมการ รองลงมาอาชีพเกษตรกร (ทำนา/ไร่/สวน) ร้อยละ 15 จะเห็นได้ว่าพื้นที่ที่มีสถานหญิงโสเภณีมาก การติดเชื้อเอดส์จะมากขึ้นตามจำนวนสำนัก การศึกษาครั้งนี้พบว่าอำเภอเมืองมีผู้ติดเชื้อเอดส์สูงที่สุดร้อยละ 42 รองลงมาอำเภอเกาะคาร้อยละ 15 ตรงกับ

รายงานของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง ที่พบว่าผู้ติดเชื้อเอดส์มากที่สุดในอำเภอเมือง รองลงมาอำเภอเกาะคา ร้อยละ 69.79 และ 5.84 ตามลำดับ และจากการสำรวจพบว่าอำเภอเมืองกับอำเภอเกาะคา มีจำนวนสำนักโสเภณีและหญิงโสเภณีสูงที่สุดของจังหวัดลำปาง คิดเป็นร้อยละ 56.52, 13.04 ตามลำดับ

3. การกระจายการติดเชื้อไปตาม อายุ อาชีพ สถานภาพสมรส และการศึกษา

ผู้ติดเชื้อเอดส์จากการตรวจผู้ป่วยโรคทั่วไป ที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลศูนย์ ลำปาง ส่วนใหญ่อายุ 20-29 ปี ร้อยละ 55 คนกลุ่มนี้มีความเสี่ยงต่อการเสียชีวิตด้วยโรคเอดส์สูงก่อนอายุ 39 ปี จากการศึกษาในต่างประเทศพบว่าภายใน 5 ปี ผู้ติดเชื้อเอดส์โดยไม่มีอาการจะกลายเป็นเอดส์ร้อยละ 10-30 และกลายเป็นผู้มีอาการสัมพันธ์กับเอดส์ร้อยละ 25-50 และจากผู้มีอาการสัมพันธ์กับเอดส์ร้อยละ 20 จะกลายเป็นเอดส์เต็มขั้น⁸ ซึ่งสอดคล้องกันกับการคาดคะเนของโครงการเอดส์โลก องค์การอนามัยโลกกล่าวไว้ใน 10 ปี ร้อยละ 50 ของผู้ติดเชื้อเอดส์จะกลายเป็นผู้ป่วยโรคเอดส์⁹ เพศชายติดเชื้อเอดส์มากกว่าเพศหญิงในอัตราส่วน 3 : 1 และส่วนใหญ่ผู้ติดเชื้อเอดส์เป็นโสเภณีร้อยละ 53 รองลงมาแต่งงานแล้วร้อยละ 27 ซึ่งใกล้เคียงกับกลุ่มชายผู้ให้บริการหญิงโสเภณีในจังหวัดลำปาง ที่ยังเที่ยวหญิงโสเภณีเป็นโสเภณียุค 69.28 รองลงมาคู่สมรสแล้วร้อยละ 21.43

ในด้านระดับการศึกษาและรายได้ ผู้ติดเชื้อเอดส์มีระดับการศึกษาไม่เกินชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สูงสุดถึงร้อยละ 61 และมีรายได้ต่ำกว่าเดือนละ 3,000 บาท ถึงร้อยละ 58 ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับการศึกษาของ กิตติ พุฒิกานนท์ และคณะ ที่ศึกษาเรื่องความรู้และพฤติกรรมของชายผู้ให้บริการและโสเภณีในจังหวัดลำปาง 2533 ที่พบว่าผู้ชายที่ยังเที่ยวหญิงโสเภณีมีความรู้ต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มากที่สุดถึงร้อยละ 53.57 และมีถึงร้อยละ 67.86 ที่มีรายได้ต่ำกว่าเดือนละ 3,000 บาท

การศึกษารั้วนี้ ผู้ติดเชื้อเอดส์จำนวน 100 ราย นอกจากผู้ติดเชื้อจากการรับเลือดหรือผลิตภัณฑ์ของเลือดเนื่องจากเป็นโรคธาลัสซีเมีย จำนวน 2 ราย และอีก 1 ราย ติดจากมารดาที่ติดเชื้อเอดส์จากการมีเพศสัมพันธ์ทั้งสิ้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้

1. เป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในการให้สุขศึกษากับคนทุกกลุ่มอาชีพ โดยเฉพาะกลุ่มอาชีพไร้แรงงาน เช่น กรรมกรรับจ้างทั่วไป และเกษตรกร ที่อยู่ในวัย 15-39 ปี อันเป็นวัยที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV สูงที่สุด
2. เป็นภาพสะท้อนของปัญหาการติดเชื้อโรคเอดส์ของคนในสังคมที่พบผู้ติดเชื้อโรคเอดส์ โดยไม่คาดคิดมาก่อนถึงร้อยละ 85
3. เป็นข้อเตือนใจสำหรับบุคลากรทางการแพทย์ทุกระดับที่ต้อง ป้องกันตนเองอย่างเคร่งครัดตามหลักวิชา เพื่อป้องกันการแพร่เชื้อโรคเอดส์จากผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาด้วยโรคทั่วไปในโรงพยาบาลมาสู่ตนเองและครอบครัว

&&&&&&&&&&&&